

## CORRECTIEADVIES VAN DE VCN CE LATIJN 2019

De leerplansectie Latijn van de VCN heeft de verslagen van de correctiebijeenkomsten in Amsterdam, Den Bosch, Rotterdam en Zwolle met elkaar vergeleken en publiceert op basis van de aldaar gevoerde discussies het onderstaande correctieadvies. Bij het opstellen van dit advies hebben alleen *vakinhoudelijke* argumenten een rol gespeeld.

*Opmerking vooraf: dit correctieadvies vervangt het correctievoorschrift van het College voor Toetsen en Examens niet. Het officiële correctievoorschrift van het CvTE dient te allen tijde te worden gevolgd. Dit correctieadvies biedt alleen houvast bij de correctie van open vragen en de vertaling. Het is vooral bedoeld voor punten waarbij interpretatieverschillen van het correctievoorschrift tot onduidelijkheid kunnen leiden of om de reikwijdte van de opmerking in het correctievoorschrift 'of woorden van overeenkomstige strekking' te illustreren.*

---

Algemene opmerkingen:

- Een kennelijke verschrijving hoeft het antwoord niet fout te maken. Hierbij denken we aan overschrijffouten bij citaten en het onjuist spellen van namen in het vragendeel.
- Bij de beoordeling van afwijkende citaten geldt algemene regel 3.3.
- Bij de correctie van een kolon geldt dat alle punten verloren gaan als de strekking van de vertaling heel anders wordt. Zie vakspecifieke regel 3.
- Tijdfouten zorgen voor aftrek van één scorepunt, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift of in het geval dat vakspecifieke regel 3 van toepassing is. Op grond van vakspecifieke regel 1 en algemene regel 6 moet eenzelfde tijdfout steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift.
- Wanneer leerlingen een kleine fout maken in een niet-essentiële toevoeging aan het antwoord, maakt die kleine fout het hele antwoord niet onjuist.

### **vraag 2**

Het antwoord wil een verklaring voor het vluchten van Daphne, die niet de verklaring is die Apollo geeft, namelijk dat Daphne niet weet wie Apollo is. Als een leerling Apollo's verklaring als onjuist herkent en een van de twee genoemde verklaringen voor de vlucht in het correctievoorschrift noemt, is de vraag afdoende beantwoord.

*Advies: Reken antwoorden die beginnen met 'ja', maar vervolgens een van de twee goede verklaringen voor Daphne's vlucht noemen, niet fout.*

### **vraag 3b**

De drie regels gaan over fysieke pijn. Wanneer het antwoord niet gaat over lichamelijk letsel maar over verdriet, dan dekt dit antwoord de lading van de drie versregels niet.

*Advies: Reken antwoorden als 'ik zou de oorzaak van je verdriet kunnen zijn' fout.  
Reken antwoorden als 'Ik ben bang dat je door mij pijn hebt' goed.*

### **vraag 4**

Het woord 'zin' in de vraag kan door de leerlingen ruimer opgevat worden dan in de vraag verondersteld wordt, ook al wordt door de zoekpassage een enger begrip van 'zin' gesuggereerd.

*Advies: Reken citaten die uitgebreider zijn dan **per me quod erit(que fuitque estque) patet**, zolang het citaat niet meer bevat dan de zin **Mihi Delphica t/m nervis**, niet fout.*

### **vraag 5**

De voor deze vraag relevante informatie staat in de syllabus: "In de Remedia amoris worden (genees)middelen tegen de liefde aangereikt." Een hierop gebaseerd antwoord leidt tot de gevraagde schijnbare tegenstelling met regel 523. Het noemen van 'kruiden' als geneesmiddelen tegen de liefde in de Remedia amoris maakt het antwoord niet fout.

*Advies: Reken antwoorden waarin kruiden als geneesmiddelen worden genoemd in de Remedia amoris goed, mits de strekking in overeenstemming is met de informatie in de syllabus.*

### **vraag 7**

Het woord **imperfecta** kwalificeert niet de inhoud van Apollo's woorden. **Blanditias** is het enige woord in de aangegeven passage dat de inhoud van Apollo's woorden kwalificeert.

*Advies: Reken het antwoord 'imperfecta' fout.*

### **vraag 8**

Volgens de definitie in de minimumlijst is een enallage: "een verbinding van een bijvoeglijk naamwoord met een ander zelfstandig naamwoord dan waarbij het qua betekenis past". Het antwoord 'timido cursu' geeft deze verbinding weer.

*Advies: Reken met inachtneming van Algemene regels 3.4 (correctievoorschrift) 'timido cursu' goed.*

### **vraag 9b**

**Forma** is in deze zin nominativus, en dat betekent dat de -a kort is. De omstandigheid dat hier elisie optreedt, verandert daar niets aan. Wanneer leerlingen in hun antwoord vermelden dat de -a kort is, dan kan dit dus worden opgevat als een alternatieve manier om te zeggen dat het een nominativus is.

*Advies: Reken een dergelijk antwoord, ook al wordt niet expliciet gezegd dat **forma** onderwerp of nominativus is, goed.*

### **vraag 10**

Er wordt gevraagd om een verband te leggen tussen de alliteratie met de p en de inhoud van het vers. In het vers staat dat de Gallische hond op zijn poten de buit probeert te verschalken. Een correct antwoord gaat in op het voortbewegen van de poten op de grond.

*Advies: Reken antwoorden die geen verband leggen tussen de p-alliteratie en het voortbewegen van de poten op de grond fout.*

### **vraag 11**

De formulering in het correctievoorschrift gaat uit van de eerste regels, r. 504 t/m 509, waar vijandschap centraal staat. Een andere keuze is het om uit te gaan van de latere regels 508 en 509, waarin het gaat om het veroorzaken van pijn door de achtervolger.

*Advies: Reken antwoorden in de trant van 'Het jagende dier wil pijn doen, maar Apollo niet' niet fout.*

*Een antwoord waarin vijandschap niet letterlijk wordt genoemd maar in andere termen wordt omschreven, moet goed gerekend worden, omdat het valt onder 'woorden van overeenkomstige strekking'.*

### **vraag 12**

De vraag over waarop het begrip **constantia** in deze context concreet betrekking heeft maakt duidelijk dat slechts een vertaling van het woord **constantia** niet volstaat. Wel maakt **constantia** duidelijk dat er geen sprake is van een eenmalige actie.

*Advies: Reken antwoorden die bij het duiden van **constantia** uitgaan van een eenmalige actie, zoals bijvoorbeeld het voor zich winnen van Helena, fout.*

### **vraag 13**

Het correctievoorschrift laat ruimte voor het niet benoemen van de tijd, het futurum. De tijd kan ook omschreven worden door middel van een formulering die niet de vraagstelling herhaalt.

*Advies: Keur antwoorden zoals 'finiet, omdat het in de toekomst zal gebeuren' niet fout.*

### **vraag 17**

In vers 187 en 188 wordt Troje niet expliciet genoemd. De toevoeging van 'bij het zien van Troje' of 'in Troje' in het correctievoorschrift is niet nodig om de kern van beide regels weer te geven.

*Advies: Reken antwoorden die dit element weglaten, maar verder het correctievoorschrift volgen, niet fout.*

De vraagstelling geeft als vertrekpunt de gehele inhoud van de twee versregels. Wanneer een antwoord alleen ingaat op een contrast tussen het arme Griekenland en het rijke Troje, wordt hierbij het begin van vers 187 veronachtzaamd. Een goed antwoord gaat volledig in op beide regels, inclusief **O quotiens dices**, en duidt daardoor het verband als uitleg, verduidelijking of illustratie.

*Advies: Reken antwoorden die uitgaan van een contrast tussen arm en rijk niet goed.*

### **vraag 20**

De a-fortiori-redenering is volgens de minimumlijst een redenering die stelt dat, wanneer in een bepaalde situatie iets geldt, het vanzelfsprekend is dat dit in een andere situatie met des te meer reden geldt. Een weergave met de verhouding 'als ... dan ook' beschrijft een analogie, maar geen a-fortiori-redenering.

*Advies: Reken antwoorden in de trant van 'als ... dan ook' fout.*

Vraag 20 toetst de kennis van een a-fortiori-redenering. De precieze inhoud van 'cultus' is in vergelijking daarmee van secundair belang. Dit geeft ruimte aan andere betekenissen van 'cultus' dan de verzorging van het uiterlijk.

*Advies: Reken antwoorden met een andere betekenis van 'cultus' goed, voor zover sprake is van woorden van overeenkomstige strekking.*

### **vraag 21**

Er wordt gevraagd om een element dat door Helena als een belediging kan worden opgevat. Het tekstelement **rure Therapnaeo nata** komt hiervoor als enige in aanmerking.

De term **puella** an sich is niet beledigend. De woorden **Da modo te facilem** suggereren niet dat Helena **facilis** - gemakkelijk te krijgen - is, omdat het gaat om een aansporing van de kant van Paris, wat betekent dat zij juist niet **facilis** is.

*Advies: Reken antwoorden als **puella** en **facilem** fout.*

### **kolon 26**

In het huidige taalgebruik kan 'het volk' (enkelvoud) als synoniem voor 'de mensen' of 'de bevolking' beschouwd worden.

*Advies: Reken een vertaling van **populos** als 'volk' niet fout.*

### **kolon 28**

De vertaling 'in gestalten van klei' of 'in vormen van klei' kan worden opgevat als een dominante vertaling van het participium **formatae**.

*Advies: Reken beide vertalingen goed.*

### **kolon 29**

**Genus** staat hier voor 'genus humanum', de mensheid. Het verwijst terug naar **populos** in kolon 26.

*Advies: Reken vertalingen als 'volk' goed.*

### **kolon 31**

Het correctievoorschrift geeft onder andere de vertaling 'originelen van de mensen' voor **exempla hominum**. Daarmee wordt ruimte geboden voor een interpretatie waarbij Deucalion en Pyrrha archetypes zijn voor de **latere** mensheid.

*Advies: Reken vertalingen als 'voorbeelden voor mensen' niet fout.*

### **kolon 33**

Bij het werkwoord **precari** kunnen twee complementen in de accusativus voorkomen; degene die gesmeekt wordt en datgene waarom wordt gesmeekt. **Numen** ligt qua

betekenis in het verlengde van **deos** en kan enkel worden geduid als degene tot wie gesmeekt wordt.

*Advies: Reken een vertaling in de trant van 'smeken om goddelijke macht' fout.*

De vertaling 'gebod' als geadresseerde van een smeekbede is in deze context niet mogelijk. Tot een gebod of om een gebod smeken is inhoudelijk niet te verdedigen.

*Advies: Breng voor een dergelijke vertaling een punt in mindering.*

### **kolon 37**

Wanneer gekozen wordt voor de vertaling 'besprenkelen', wordt de dativus (in kolon 38) in het Nederlands het object en de accusativus (**libatos liquores**) een bijwoordelijke bepaling. Dit levert een correcte vertaling op.

*Advies: Reken vertalingen als 'Toen ze hun kleding en hoofd met het uit de rivier geschepte water besprenkeld hadden' goed.*

In kolon 42 worden twee punten in mindering gebracht voor de verkeerde vertaling van **ut** + ind. perf. In het analoge geval van **ubi** in dit kolon ontbreekt deze opmerking. Dit biedt ruimte voor het in mindering brengen van slechts een punt voor een onjuiste vertaling van **ubi**, wanneer verder de inhoud van de kolon juist is weergegeven.

*Advies: Breng voor het niet vertalen van ubi als zodra/toen een punt in mindering.*

### **kolon 38**

**Capiti** heeft betrekking op de hoofden van zowel Deucalion als Pyrrha. Een vertaling van **capiti** als meervoud ligt voor de hand.

*Advies: Reken de vertaling 'hoofden' goed.*

### **kolon 39**

Een opvatting van **vestigia** als nominativus in de zin van 'hun voetstappen/voeten richtten zich naar de tempel' beschadigt de inhoud van het kolon niet.

*Advies: Reken een dergelijke vertaling niet fout.*

Volgens het correctievoorschrift mag **sanctae** opgevat worden als bijvoeglijke bepaling bij **delubra**. In het verlengde hiervan hoeft een vertaling als ‘tempel gewijd aan de godin’ niet fout gerekend worden.

*Advies: Reken een dergelijke vertaling niet fout.*

#### **kolon 42**

De vertaling ‘aanraken’ past in deze poëtische context en dient daarom goed te worden gerekend.

*Advies: Reken de vertaling ‘aanraken’ goed.*

#### **kolon 43-44**

Een niet correcte vertaling van **uterque** in kolon 43 heeft niet automatisch het verlies van beide punten in kolon 44 tot gevolg. Als **uterque** in kolon 43 met een onjuiste betekenis vertaald is, kan het alsnog onderwerp zijn van kolon 44.

*Advies: Maak bij het nakijken in kolon 43-44 duidelijk verschil tussen een betekenisfout van **uterque** in kolon 43 en, indien van toepassing, in kolon 44 en de syntaxisfout dat **uterque** niet als onderwerp van kolon 44 wordt vertaald. In het laatstgenoemde geval moeten conform het correctievoorschrift twee punten in mindering worden gebracht in kolon 44.*

#### **kolon 44**

Deucalion en Pyrrha bevinden zich volgens kolon 42 op de trap van de tempel; **saxo** beschrijft dus het bouw materiaal van de tempel of van de trap tredes van de tempel.

*Advies: Breng voor de vertaling ‘rots(wand)’ een punt in mindering.*

Een duiding van **gelido pavens** als bevend van/door de kou levert problemen op voor de strekking van het hele kolon. Het kussen van het steen ligt niet voor de hand als je bibbert van de kou.

*Advies: Breng voor een dergelijke vertaling een punt in mindering.*

#### **kolon 46**

**Precibus remollescunt** weergegeven als ‘door smeekbedes worden zij weer zacht’ kan opgevat worden als een poëtisch synoniem voor ‘zich laten vermurwen’.

*Advies: Reken de betekenis (weer) zacht worden niet fout.*

#### **kolon 48**

**Generis** kan worden opgevat als genitivus obiectivus. In combinatie met de vertaling ‘schade’ kan de woordgroep worden vertaald als ‘schade aan de mensheid’.

*Advies: Reken bovenstaande vertaling goed*

Het opvatten van **sit** als coniunctivus potentialis (‘zou kunnen zijn’) levert in deze context geen onjuiste vertaling op.

*Advies: Reken een dergelijke vertaling niet fout.*

In algemene zin kan de coniunctivus praesens in de bijzin een natijdigheid aangeven.

*Advies: Reken de vertaling ‘zal zijn’ voor **sit** niet fout.*